

Všimnime si, z čoho sa skladá text. Text je akoby „vybudovaný“ z elementárnych stavebných prvkov, ktorými sú **písmená**. Z nich vznikajú **slová**. Slová spolu s čiarkami, bodkami a ďalšími oddeľovacími (interpunkčnými) znamienkami sú základnými prvkami pre **vetu**. V jednej, ale väčšinou vo viacerých vetách odovzdávame jednoduchú myšlienku. Takáto skupina viet vytvára **odsek**. V tejto postupnosti môžeme pokračovať ďalej k väčším celkom. Napríklad, z niekoľkých odsekov sa skladá **kapitola** a z viacerých kapitol vzniká článok, alebo aj knižka.

Slová

Napísaný text sa najčastejšie skladá z viet a tie sa skladajú zo slov. Pojem slova môže mať v počítačovej terminológii trochu iný význam ako napr. v slovenskom jazyku. Slová sú veľmi často poskladané z písmen, ale niekedy aj z iných znakov, napr. z číslíc.

ÚLOHA

1

Vymysli slová, ktoré vyzerajú ako slovenské slová, ale v skutočnosti v slovenskom jazyku neexistujú, nikto ich ešte nepočul ani nevidel. Také slová môžeš vytvoriť napríklad takto:

D F K

nrtz
dfk

Postláčaj náhodne niekoľko spoluhlások

E U

enuretuzu
defuk

Medzi spoluhlásky vsuň nejaké samohlásky

ÚLOHA

2

Vymysli vlastný postup alebo návod, ktorým by sa dali vytvárať nové vymyslené slová – skús ho opísať a vytvoriť podľa neho niekoľko nových slov. Daj svoj návod spolužiakovi, ktorý podľa neho vytvorí zopár takých slov – tak uvidíš, či tvojmu postupu rozumie.

ÚLOHA

3

Iste sa ti podarilo podľa predchádzajúcich návodov vymyslieť zopár zaujímavých slov. Zostav malý slovník týchto slov a ku každému urči aj jeho význam.

ÚLOHA

4

Vymysli a napíš krátky príbeh s vymyslenými slovami.

Nielen v slovenčine sú správne zapísané slová dôležité na poskladanie zmyslupnej vety. Dôležité je aj poradie slov. Zoberme si takúto jednoduchú vetu zloženú z troch slov:

Robot opravuje auto.

Zvoľ nejakú trojslovnú vetu

Robot auto opravuje.
Auto robot opravuje.
Opravuje auto robot.

Napíš čo najviac viet, v ktorých zmeníš slovosled

Niektoré z týchto viet nie sú až tak zrozumiteľné ako pôvodná veta. Niektoré vety môžu mať aj úplne iný význam.

ÚLOHA

5

Napíš nejakú vetu z troch slov, a potom vypíš všetky jej varianty so zmeneným slovosledom. Koľko takýchto rôznych viet vieš vytvoriť z troch slov? Koľko rôznych viet vieš zostaviť zo štyroch slov (napríklad z vety **Rybár sedí na brehu**)?

Zábava so slovami

Rôzni výmyselníci sa obľubujú zabávať s vetami, v ktorých sú dodržané niektoré zaujímavé pravidlá. Aby sme si precvičili prácu so slovami, budeme sa chvíľu zabávať aj my. Nebude to až tak jednoduché.

ÚLOHA

6

Napiš čo najdlhšiu vetu, v ktorej slová navzájom na seba nadväzujú. To znamená, že druhé slovo začína písmenom, ktorým skončilo prvé slovo. Tretie slovo začína na posledné písmeno druhého slova a tak ďalej:

Som máb o patrný.

ÚLOHA

7

Napiš krátky príbeh, v ktorom všetky slová začínajú rovnakým písmenom:

Po práci pri počítači povzbudí pekná prechádzka po prírode.

ÚLOHA

8

Napiš vetu, ktorá bude obsahovať len štvorpísmenové slová:

Jano stál hneď pred nami.

ÚLOHA

9

Otvor súbor `05_01_Cisla.doc` a všetky slová, ktoré vyjadrujú čísla, nahraď číslicami:

Naša škola na Sibírskej deväť bola postavená pred štyridsiatimi rokmi. V meste máme osem škôl. Naša je prvá v zborovom speve.

Originál

Naša škola na Sibírskej 9 bola postavená pred 43 rokmi. V meste máme 8 škôl. Naša je 1. v zborovom speve.

Výsledok

ÚLOHA

10

V súbore `05_02_Sifra.doc` niekto zašifroval text tak, že nahradil niektoré slová číslami (rovnaké číslo znamená to isté slovo). Pokús sa uhádnuť, ako vyzeral pôvodný text a napíš ho.

ÚLOHA

11

Kamarátka nám napísala správu, ale nechcela, aby ju pochopili cudzí ľudia. Preto namiesto niektorých slov napísala tri hviezdičky ***. Otvor súbor `05_03_Hviezdicky.doc` a skús chýbajúce slová správne doplniť.

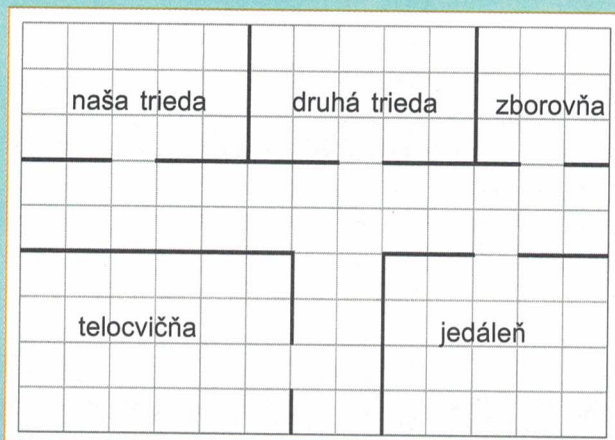
ÚLOHA

12

Len pomocou slov rovno, vľavo a vpravo opíš cestu od dverí vašej triedy napríklad do nejakej inej triedy, do zborovne alebo do jedálne. Potom daj svoj opis susedovi, aby ho skontroloval a určil, kam si mu naplánoval cestu:

vľavo, rovno, vpravo, rovno, vpravo
by ťa priviedol do telocvične.

Ako pomôcku si môžeš nakresliť na štvorčekovaný papier plánik školy. Plánik môže vyzeráť veľmi jednoducho, napríklad takto:

ÚLOHA

13

Opíš slovami postup, ako sa dá nakresliť nejaký obrázok a ulož ho do súboru. Obrázok sa môže skladať z farebných úsečiek, kruhov a obdĺžnikov:

Nakresli vedľa seba dva malé, rovnaké modré kruhy. Medzi nimi nechaj malú medzeru. Na tieto kruhy polož väčší červený obdĺžnik, ktorého výška má veľkosť priemeru kruhu a dĺžka je 3x väčšia ako šírka. Na červený obdĺžnik polož žltý štvorec so stranou dlhou ako priemer kruhu, ktorý bude na obdĺžniku úplne vľavo.

Navrhni aj úspornejší zápis, z ktorého vyhodíš „zbytočné slová“. Návod by potom mohol vyzeráť takto:

- vedľa seba dva malé modré kruhy s malou medzerou,
- na nich červený obdĺžnik s výškou veľkosti priemeru kruhu a dĺžkou 3x väčšou,
- na ňom úplne vľavo žltý štvorec so stranou dlhou ako priemer kruhu.

ÚLOHA

14

Vymeň si so spolužiakom svoj návod na kreslenie obrázkov a nakresli podľa cudzieho návodu nový obrázok.

Hráme sa s vetami

ÚLOHA

15

Text sa dá zašifrovať aj tak, ako to robia agenti v niektorých špionážnych filmoch. Vytvorí nejaký zmysluplný, ale úplne zbytočný text, v ktorom sú dôležité len prvé písmená slov. Napríklad, pokús sa dešifrovať tento text:

Pred obedom dnes môžeme ešte napísať aj krátky odsek fakt o ľahkých úlohách.

Vymysli a napíš aj ďalšie takéto nedôležité texty, ktoré obsahujú dôležitú správu.

ÚLOHA

16

V súbore `05_04_Zjednodusuj.doc` je niekoľko zložených viet. Vytvor z nich jednoduché vety tak, že vypíšeš kto (len jedno slovo) a čo urobil – použi len slová z týchto viet. Napríklad:

Pri Prešporke na Dunaji húska sa perú.
Napoj že mi moja milá môjho konička.
V hlbokkej doline srnka vodu pije.
Kohútik jarabý nechod' do záhrady.

Húska sa perú.
Milá napoj.
Srnka pije.
Kohútik nechod'.

Originál

Výsledok

ÚLOHA

17

Niekedy môžeme niečo opísať nie súvislou vetou, ale len oddelenými slovami. Napríklad slová *skrinka*, *obrazovka*, *anténa*, *ovládač* opisujú televízor. Zostav niekoľko hádaniek, v ktorých opíšeš predmet zopár slovami tak, aby tvoj opis nebol veľmi jednoduchý, ale aby bol jednoznačný. Tieto hádanky zapíš do súboru a nechaj ich vyriešiť svojmu kamarátovi alebo kamarátke.

ÚLOHA

18

V súbore `05_05_Recepty.doc` je niekoľko kuchárskych receptov. Vyber si jeden z nich, postupne z neho vypíš všetky slovesá a daj ich do neurčitého tvaru. Napríklad slovesá *rozbiť*, *zohriať*, *vyliat*, *miešať*, *dať* sme vybrali z receptu na praženicu. Zapíš takýto zjednodušený recept do súboru a nechaj uhádnuť kamarátke alebo kamarátovi, čo sa asi podľa neho pripravuje.

ÚLOHA

19

Otvoril sa nový obchod so zvieratkami, kde predávajú najnovší vynález – malých dinosauríkov. Predstav si, že si kúpil takéto vymyslené zvieratko. Opíš ho aspoň desiatimi vetami:

Dinosaurík je vysoký 50 cm. Je modrý a rád sa hrá. Namiesto uší má na hlave žlté dierky. Veľmi rád spí na chrbte...

ÚLOHA

20

Otvor súbor `05_06_Dotaznik.doc`, v ktorom je jednoduchý dotazník. Na každú otázku odpovedz jednoduchou vetou.

ÚLOHA

21

V súbore `05_07_Vylet.doc` je text o našich plánoch na triedny výlet. Predpokladaj ale, že na tomto výlete ste už boli, a preto treba text upraviť do minulého času. Otvor a oprav súbor:

Koncom mája sa celá trieda chystáme na výlet. Budeme bývať na chate niekde v Malej Fatre. Každý deň budeme chodiť na prechádzky.

Posledný májový týždeň sme celá trieda boli na výlete. Bývali sme na chate Zbojník v Malej Fatre. Každý deň sme chodili na prechádzky.

Originál

Výsledok

ÚLOHA

22

V súbore `05_08_Dvojice.doc` sa nachádzajú dvojice veľmi podobných obrázkov. Pre každú túto dvojicu dopíš všetky rozdiely medzi obrázkami. Každý nájdený rozdiel opíš jednou vetou. Dvojice obrázkov vyzerajú takto:

ČO SME SA NAUČILI

- V tejto kapitole sme si uvedomili, že text má svoju štruktúru:
- Elementárnym stavebným prvkom textu sú písmená.
- Z písmen sú vytvorené slová. Pre každý text sú slová základnou zložkou.
- Z viacerých slov sa vytvárajú vety. V nich je veľmi dôležité poradie slov.